УДК 347.51

Олена Олександрівна РУБАН,
асистент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук;
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-9082-0464

СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ ЯК ЮРИДИЧНИЙ ЗАСІБ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЖИТТЮ АБО ЗДОРОВ'Ю ПРИ ВИКОНАННІ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Наразі інститут матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну здоров'ю працівника поступово перетворився на інститут страхування працівника від нещасного випадку на виробництві у праві соціального забезпечення України.

Під захистом з боку держави можуть перебувати як зобов'язальні так і речові права особи. У зазначених випадках цивільний делікт породжує одночасно два правовідношення. Змістом першого, приватного охоронного, правовідношення, є обов'язок цивільного деліквента відшкодувати заподіяну шкоду та право потерпілої особи вимагати такого відшкодування. Друге правовідношення є публічним регулятивним між державою та потерпілою особою. Його перебіг залежить від зміни чи припинення першого правовідношення. У свою чергу, цивільне правовідношення не залежить від перебігу публічного правовідношення [1, с. 50].

Відповідно відшкодування шкоди, заподіяної працівникові при виконанні трудових, службових обов'язків здійснюється Фондом соціального страхування, правовідносини з яким регулюються нормами права соціального забезпечення. У разі настання страхового випадку (нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання) Фонд соціального страхування зобов'язаний у встановленому законодавством порядку відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні відповідні страхові виплати.

Згідно з концепцією права соціального забезпечення роботодавець, сплативши певну суму страхових внесків, не несе у подальшому матеріальних затрат у разі настання нещасного випадку з працівником, а відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю працівника у зв'язку з трудовою діяльністю, перекладено з роботодавця на страховика. При цьому слід відзначити, що Фонд соціального страхування не є винною особою у заподіянні потерпілому шкоди на виробництві, а тому відшкодування ним шкоди здійснюється не в межах деліктних правовідносин, а згідно з положеннями законодавства про соціальне страхування. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України від 14.10.1992 № 2694-XII «Про охорону праці» передбачено, що відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті

© Рубан О. О., 2019

працівника, здійснюється Фондом соціального страхування України відповідно до Закону України № 1105-XIV [2].

У свою чергу, слід відзначити, що відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що провадиться згідно із законодавством про страхування від нещасного випадку, не поширюється на осіб, які виконували роботу на інших юридичних підставах, не в межах трудових правовідносин та які не є суб'єктами страхування від нещасного випадку. Питання про відповідальність за ушкодження їхнього здоров'я має вирішуватись на підставі відповідних норм цивільного законодавства.

Враховуючи наведені положення законодавства, на нашу думку, слід дійти висновку, що відшкодування шкоди заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання у страховому порядку є одним із способів захисту особистих немайнових прав фізичних осіб. Поряд із цим вважаємо, що вказані правовідносини належать до сфери регулювання норм цивільного права, оскільки вони виникають з порушення прав людини на життя, здоров'я, честь і гідність. Згідно зі ст. 1 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) цивільним законодавством регулюються особисті, як немайнові, так і майнові відносини.

Дослідивши судову практику використання законодавства, виражену у рішеннях Верховного Суду України по справах, з питань відшкодування шкоди, завданої на виробництві, слід відзначити на відсутність чітких нормативних критеріїв, якими було б врегульовано співвідношення застосовування положень цивільного, трудового законодавства та законодавства у сфері соціального забезпечення, присвяченого відшкодуванню шкоди, завданої здоров'ю працівника у зв'язку з трудовою діяльністю.

Цікаво у цьому сенсі навести п. 1-1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 6 «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» в якому зазначено, що вирішуючи питання про прийняття до провадження заяв про відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я, пов'язаним із виконанням трудових обов'язків, суди повинні враховувати, що спори між потерпілим працівником та роботодавцем (незалежно від форм власності та виду діяльності) щодо права на відшкодування зазначеної шкоди підлягають судовому розгляду в порядку, встановленому для вирішення трудових спорів (гл. XV КЗпП України). Суд повинен обговорити також питання про притягнення до участі у справі відповідного органу Фонду соціального страхування як третьої особи на стороні відповідача, яка не заявляє самостійних вимог [3].

У свою чергу слід відзначити, що оскільки сфера дії Закону № 1105 поширюється виключно на застрахованих осіб, страхувальників та страховика й цим Законом, а іншими нормативно-правовими актами не врегульований правовий механізм відносин Фонду соціального страхування України як страховика з іншими особами, відповідальними за шкоду, завдану життю та

здоров'ю застрахованої особи, то до таких правовідносин підлягають застосуванню загальні положення ЦК України. Тобто, у випадку, якщо за рахунок коштів Фонду проведено страхові виплати, що знаходиться в безпосередньому причинному зв'язку з діями працівника роботодавця, правовідносини з яким не охоплюються сферою загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, то витрачені Фондом кошти є для нього шкодою в розумінні ст. 1166 ЦК України. Отже, у випадку, якщо Фонд після виплати страхового відшкодування має право звернутися до заподіювача шкоди з вимогою про відшкодування сплачених сум, такі правовідносини мають характер цивільних та регулюються нормами цивільного законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Крупчан О. Гарантії держави з відшкодування збитків однієї із сторін приватного відношення, заподіяних іншою його стороною. *Юридична Україна*. 2007. № 1. С. 50–53.

2. Про охорону праці : закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. *Відомості Верховної Ради Україн*и. 1992. № 49. Ст. 668.

3. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 № 6 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92 (дата звернення: 20.03.2019).

Одержано 10.04.2019

УДК 347.1

Ольга Володимирівна СИДОРЕНКО,
старший викладач кафедри інформатики та інтелектуальної власності Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», кандидат юридичних наук

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ (ВИРАЗИ) У ВИНАХОДАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОМП'ЮТЕРНОЮ ПРОГРАМОЮ

За останні десятиліття намітилася тенденція згідно якої математичні вирази використовуються не тільки для відображення (вираження) предметних, фізичних ознак реального об'єкта, але й суто математичних.

Однак класична патентна система ще до цього не готова, зокрема, в міжнародній патентній класифікації винаходів (далі − МПКВ) відображено (опосередковано) у п. 29.1.5 АРВ РФ «Міжнародний пошук» (4), який свідчить, що відповідно до правила 39 Інструкції Міжнародний пошуковий орган не зобов'язаний проводити пошук за міжнародною заявкою тією мірою, якою ця заявка стосується і таких об'єктів, як наукові і математичні теорії; програми для обчислювальних машин.

Є ще одна проблема, на яку слід звернути увагу, коли мова йде про формулу винаходу, в якій є математичні вирази. Це встановлення факту

© Сидоренко О. В., 2019